

CHOWANNA

2018

TOM 2 (51)

CZASOPISMO NAUKOWE PIONU PEDAGOGIKI
 WYDZIAŁU PEDAGOGIKI I PSYCHOLOGII UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO
 POD PATRONATEM KOMITETU NAUK PEDAGOGICZNYCH POLSKIEJ AKADEMII NAUK
 PUBLIKOWANE OD 1929 ROKU
 — PÓŁROCZNIK —

Rada Naukowa / Advisory Board

Jerzy Brzeziński, Olga Chyżna (Ukraina), Maria Czerepaniak-Walczak, Stanisław Juszczyk, Dana Knotova (Czechy), Wojciech Kojs, Stefan M. Kwiatkowski, Zbigniew Kwieciński, Henriette W. Langdon (USA), Marilyn Langevin (Kanada), Tadeusz Lewowicki, Maria Machalova (Słowacja), Ewa Marynowicz-Hetka, Krystyna Marzec-Holka, ks. Janusz Mastalski, Zbyszko Melosik, Pavel Muhlpachr (Czechy), Aleksander Nalaskowski, ks. Marian Nowak, Stanisław Palka, Andrzej Radziewicz-Winnicki, Isabella Reichel (USA), Andreas Schauder (Szwajcaria), Ewa Solarczyk-Ambrozik, Tomasz Szkudlarek, Eleonora Sapia-Drewniak, Bogusław Śliwerski, Wiesław Theiss, Kerttu Tossavainen (Finlandia), Janina Wyczęsany, Shu-Lan Yang (Tajwan)

Redaktorzy tematyczni / Subject editors

Alina Budniak (pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna), Małgorzata Górniki-Durose (psychologia zdrowia), Ewa Jarosz (pedagogika społeczna), Stanisław Juszczyk (pedagogika mediów), Mirosława Knapik (arteterapia), Katarzyna Krasoń (pedagogika twórczości), Krzysztof Maliszewski (pedagogika kultury), Eugenia Mandal (psychologia społeczna), Anna Nowak (pedagogika specjalna), Danuta Raś (pedagogika resocjalizacyjna), Agnieszka Stopińska-Pająk (historia wychowania, andragogika), Ewa Szadzińska (dydaktyka i pedeutologia), Teresa Wilk (wychowanie przez sztukę), Ewa Wysocka (teoria wychowania)

Redaktor tomu – część monograficzna / Contributing editor

Katarzyna Borzucka-Sitkiewicz

Zespół Redakcyjny / Editorial staff

Redaktor naczelna / Editor-in-chief: Ewa Syrek
Sekretarz / Secretary: Łukasz Michalski

Native speaker

David Oldroyd

Redaktor statystyczny / Statistical editor

Henryk Gacki

Wersją pierwotną (referencyjną) czasopisma jest wydanie papierowe.

W formie elektronicznej publikacja dostępna jest w zasobach
Central and Eastern European Online Library (www.ceeol.com)

ISSN 0137-706X

(wersja drukowana)

ISSN 2353-9682

(wersja elektroniczna)

Publikacja finansowana ze środków
pionu pedagogiki Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego
oraz Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego

Adres Redakcji / Editorial address: Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego
40-126 Katowice, ul. M. Grażyńskiego 53 (pokój 227)
tel. 32 359 97 38, e-mail: chowanna@us.edu.pl
www.chowanna.us.edu.pl

Spis treści

Od Redakcji	9
-----------------------	---

Część monograficzna

Społeczno-kulturowe implikacje współczesnych dyskursów zdrowia i choroby Perspektywa edukacyjna (pod redakcją Katarzyny Borzuckiej-Sitkiewicz)

Wstęp (Katarzyna Borzucka-Sitkiewicz)	15
Anna Gaweł: Współczesne dyskursy zdrowia a jego społeczne koncepcje. Konteksty pedagogiczne	19
Zbyszek Melosik: Socjologiczne interpretacje zdrowia – próba rekonstrukcji odmiennych rzeczywistości	39
Ewa Syrek: Wypadkowość dzieci i młodzieży – odpowiedzialność dorosłych za bezpieczeństwo	61
Anna Kowalewska: Hobby a samoocena zdrowia młodzieży w kontekście czasu wolnego	79
Dorota Gawlik: Diagnoza zachowań zdrowotnych mieszkańców województwa śląskiego (na podstawie badania Inwentarzem Zachowań Zdrowotnych Z. Juczyńskiego)	99
Karina Leksy: Zdominowani przez technologię informatyczno-komunikacyjną – o konsekwencjach naznaczenia cyfrowym dzieciństwem	119
Katarzyna Borzucka-Sitkiewicz: Promocja zasobów niezbędnych do utrzymania dobrostanu psychicznego	141
Małgorzata Rębiałkowska-Stankiewicz: „Jestem” – społeczne nadawanie znaczeń narracji w chorobie przewlekłej	161

Julia Dziukiewicz: Wychodzenie z uzależnienia. W poszukiwaniu czynników determinujących powrót do zdrowia	177
Maria Świątkiewicz-Mośny, Katarzyna Kowalczevska-Grabowska: Występowanie raka szyjki macicy u mieszkank Tychów – rozpoznanie problemu oraz opinii na temat działań profilaktycznych podejmowanych w społeczności lokalnej (perspektywa socjopedagogiczna)	201

Studia i rozprawy

Jerzy Modrzewski, Ewa Włodarczyk: Problem alkoholowy w doświadczeniu społecznym	223
Anna Babicka-Wirkus: Politics of Resistance in the Context of Polish Democracy	277
Danuta Raś: Rodzice skazani na karę pozbawienia wolności – kryzys i szansa na rozwój życia rodzinnego.	301
Izabela Gątarek: Stałość znaczenia wybranych oddziaływań wychowawczych w kontekście dziecięcego poznawania świata	315
Łukasz M. Michalski: Złorzeczenie, czyli „zwrot ku rzeczom” a historia wychowania	337

Recenzje, komunikaty, polemiki

<i>Culture – Education – Professional Work. Polish and Vietnamese Experiences.</i> Eds. Zdzisław Wołk, Cao Long Van, Nguyen Van Cuong, Ngo Dinh Phuong, Tran van Thuc. Zielona Góra: Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii, 2018, 337 s., ISBN 978-83-945-714-8-1 (Andrzej Radziejewicz-Winnicki)	363
Fundamentalna wartość zabawy oraz specyfika, różnorodność i „chwiećność” doboru zabawek pedagogicznych i niepedagogicznych (rec. Zabawa i zabawka – konteksty, wartość, znaczenia. Red. Barbara Bilewicz-Kuźnia. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2017, 281 s., ISBN 978-83-7784-980-4) (Jolanta Karbowniczek)	371
Poza siebie, poza czasem... Recenzja spektaklu <i>Poza siebie</i> (Improteatr, Katowice) (Edyta Nieduziak)	381
Wspomnienie. Maria Dudzikowa (1938–2018) (Łukasz M. Michalski)	385

Table of Contents

From the Editors	9
----------------------------	---

Monographic Part

Socio-Cultural Implications of Contemporary Discourses on Health and Illness An Educational Perspective (edited by Katarzyna Borzucka-Sitkiewicz)

Introduction (<i>Katarzyna Borzucka-Sitkiewicz</i>)	15
Anna Gawęł: Contemporary Discourses on Health and Its Social Concepts. Pedagogical Contexts	19
Zbyszko Melosik: Sociological Interpretation of Health: an Attempt to Reconstruct Different Realities	39
Ewa Syrek: Accidents of Children and Adolescents – Adults’ Responsibility for Safety	61
Anna Kowalewska: Hobby and Self-Rated Health of Adolescents in the Context of Leisure Time	79
Dorota Gawlik: Diagnosis of Health Behaviours of Inhabitants of the Silesian Voivodeship (on the Basis of the Research Conducted with the Inventory of Health Behaviours of Z. Juczyński)	99
Karina Leksy: Dominated by Information and Communication Technology – on the Consequences of the Stigma of Digital Childhood	119
Katarzyna Borzucka-Sitkiewicz: Promotion of the Resources That Are Essential for Mental Well-being	141
Małgorzata Rębiałkowska-Stankiewicz: “I Am” – Social Signification of Narration in Chronic Disease	161

Julia Dziukiewicz: Coming Out of Addiction. In Search of Factors Determining Physical Recovery	177
Maria Świątkiewicz-Mośny, Katarzyna Kowalczevska-Grabowska: Cervical Carcinoma Among the Residents of Tychy – Problem Identification and Opinion Research Related to Preventive Actions Undertaken in the Local Community (a Socio-Educational Perspective)	201

Studies and Essays

Jerzy Modrzewski, Ewa Włodarczyk: The Alcohol Problem in Social Experience	223
Anna Babicka-Wirkus: Politics of Resistance in the Context of Polish Democracy	277
Danuta Raś: Parents Convicted to Imprisonment. A Crisis and a Chance of Developing a Family Life	301
Izabela Gątarek: The Stability of Significance of Selected Educational Impacts in the Context of Children's Cognition of the World	315
Łukasz M. Michalski: Execration, or the Material Turn in the Context of the History of Education	337

Reviews, Reports, Polemics

<i>Culture – Education – Professional Work. Polish and Vietnamese Experiences.</i> Eds. Zdzisław Wołk, Cao Long Van, Nguyen Van Cuong, Ngo Dinh Phuong, Tran van Thuc. Zielona Góra: Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii, 2018, 337 pp., ISBN 978-83-945-714-8-1 (Andrzej Radzewicz-Winnicki)	363
The Fundamental Value of Play and the Specificity, Variety and “Instability” of the Selection of Educational and Non-Educational Toys [re: <i>Zabawa i zabawka. Konteksty, wartość, znaczenia.</i> Red. Barbara Bilewicz-Kuźnia. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2017, 281 pp., ISBN 978-83-7784-980-4] (Jolanta Karbowniczek)	371
Beyond Self, beyond Time... Review of a Stage Play <i>Poza siebie</i> (Impro-teatr, Katowice) (Edyta Nieduziak).	381
A Memory. Maria Dudzikowa (1938–2018) (Łukasz M. Michalski)	385

Inhaltsverzeichnis

Von der Redaktion.	9
----------------------------	---

Monografischer Teil

Sozialkulturelle Implikationen der heutigen Diskurse über Gesundheit und Krankheit (unter der Redaktion von Katarzyna Borzucka-Sitkiewicz)

Einleitung (<i>Katarzyna Borzucka-Sitkiewicz</i>)	15
Anna Gawęł: Gegenwärtige Diskurse über Gesundheit und deren soziale Konzeptionen. Pädagogische Kontexte.	19
Zbyszko Melosik: Soziologische Interpretationen der Gesundheit – ein Rekonstruktionsversuch von unterschiedlichen Wirklichkeiten	39
Ewa Syrek: Unfallquoten von Kindern und Jugendlichen – die Verantwortung der Erwachsenen für Sicherheit	61
Anna Kowalewska: Hobby und Selbstbeurteilung der Jugendge-sundheit im Kontext der Freizeit	79
Dorota Gawlik: Diagnose des Gesundheitsverhaltens von den Einwohnern der Woiwodschaft Schlesien (anhand des Gesundheitsverhaltensinventars von Z. Juczyński)	99
Karina Leksy: Die von informatisch-kommunikativer Technologie Beherrschten – zu Folgen der digital gezeichneten Kindheit	119
Katarzyna Borzucka-Sitkiewicz: Die Förderung von den für Erhaltung des psychischen Wohlbefindens unerlässlichen Ressourcen	141
Małgorzata Rębiałkowska-Stankiewicz: „Da bin ich“ – die der Narration bei chronischer Krankheit gegebenen gesellschaftlichen Bedeutungen	161

Julia Dziukiewicz: Die Sucht überwinden. Auf der Suche nach den Genesung begünstigenden Faktoren	177
Maria Świątkiewicz-Mośny, Katarzyna Kowalczevska-Grabowska: Der Gebärmutterhalskrebs bei den Tychy Einwohnerinnen (Auftreten des Gebärmutterhalskrebses bei Tychy (Tichau) Einwohnerinnen) – Diagnose des Problems und der prophylaktischen Maßnahmen in lokaler Gemeinschaft (soziopädagogische Perspektive) .	201

Studien und Abhandlungen

Jerzy Modrzewski, Ewa Włodarczyk: Das Alkoholproblem nach gesellschaftlicher Erfahrung	223
Anna Babicka-Wirkus: Die Widerstandspolitik im Kontext polnischer Demokratie	277
Danuta Raś: Die zur Haftstrafe verurteilten Eltern. Krise und Chancen auf Entwicklung des Familienlebens	301
Izabela Gątarek: Die Beständigkeit von Bedeutung der ausgewählten Erziehungsmaßnahmen im Kontext der kindlichen Welterkenntnis	315
Łukasz M. Michalski: Eine Wendung zu Gegenständen vs. Erziehungsgeschichte	337

Rezensionen, Berichte, Polemiken

<i>Culture – Education – Professional Work. Polish and Vietnamese Experiences.</i> Redaktion Zdzisław Wołk, Cao Long Van, Nguyen Van Cuong, Ngo Dinh Phuong, Tran van Thuc. Zielona Góra: Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii, 2018, 358 S., ISBN 978-83-945-714-8-1 (Andrzej Radziewicz-Winnicki)	363
Fundamentale Bedeutung des Spiels und Eigenartigkeit, Vielfalt und „Veränderlichkeit“ der Auswahl von pädagogischen und unpädagogischen Spielzeugen. [Rez. <i>Zabawa i zabawka. Konteksty, wartość, znaczenia.</i> Red. Barbara Bilewicz-Kuźnia. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2017, 281 S., ISBN 978-83-7784-980-4] (Jolanta Karbowniczek)	371
Außerhalb sich selbst, außerhalb der Zeit... Rezension des Spektakel <i>Poza siebie</i> (Edyta Nieduziak)	381
Erinnerung. Maria Dudzikowa (1938–2018) (Łukasz M. Michalski) . . .	385

Od Redakcji

Zainteresowanie problematyką związaną ze zdrowiem w filozofii i naukach o wychowaniu ma swoją wielowiekową tradycję. Znacząco styczne są misje pedagogiczna i lekarska, skoro treścią i jednej, i drugiej jest doprowadzenie do sytuacji samodzielności podopiecznego, wywołanie stanu, w którym ani pedagogika, ani medycyna nie będą już potrzebne. Jest też jasne, że kontekst zdrowia i choroby to zagadnienie odwieczne, a jego waga zawsze była oczywista. Jednocześnie, jak pisze Hans-Georg Gadamer: „Zdrowie nie jest czymś, co się jako takie pokazuje podczas badania, lecz raczej czymś, co się przed takim badaniem skrywa. Zdrowie, w odróżnieniu od choroby, nie jest czymś, co nam stale towarzyszy w świadomości. Nie jest czymś, co zaprasza nas do ciągłego przyglądania się i przypominania o sobie. Należy raczej do cudów samozapominania”¹.

Po pierwsze więc, zdrowie nie jest czymś z natury jawnym, raczej czymś, co wymaga poszukiwań i podtrzymywania troski o jego definicję. Po drugie, o zdrowiu i chorobie można – wręcz należy – mówić także osobno. Zbytнім uproszczeniem byłoby traktowanie zdrowia jako braku choroby czy jej negatywu. Oczywistym spłyceciem jest traktowanie choroby jedynie jako braku zdrowia – nieuwzględnienie całego wachlarza tak różnych chorobowych realizacji, praktyk przeciwdziałania im, leczenia chorób i nadawania im znaczeń. Po trzecie, bardzo bliskie są sobie myślenie pedagogiczne i troska o zdrowie.

¹ H.-G. Gadamer: *O skrytości zdrowia*. Przeł. A. Przyłębski. Poznań: Media Rodzina, 2011.

W polskiej myśli o wychowaniu wybitne miejsce zajmuje prekursorka pedagogiki społecznej w Polsce – Helena Radlińska (1879–1954), która podkreślała znaczenie nauk biologicznych i medycznych dla pedagogiki społecznej, interesowała się opieką medyczną; doświadczenia medyczne, pielęgniarские i badawcze Heleny Radlińskiej wpłynęły znacząco na jej późniejsze pedagogiczne prace badawcze. Stworzona przez tę pedagog **koncepcja „wychowania dla spraw zdrowia”** polegała na pomocy ludziom w zdobywaniu wiedzy o zdrowiu, kształtowaniu umiejętności i nawyków służących doskonaleniu zdrowia oraz kształtowaniu postaw istotnych dla działań profilaktycznych, leczniczych, pielęgnacyjnych, rehabilitacyjnych, a także stosowania zasad higieny w życiu jednostek i zbiorowości². Analiza licznych prekursorskich dokonań Heleny Radlińskiej w pedagogice społecznej pozwala dostrzec, że współczesna pedagogika zdrowia znajduje oparcie w klasycznej koncepcji pedagogiki społecznej jako jej metateoria.

W wielu współczesnych dokumentach Światowej Organizacji Zdrowia, w Narodowym Programie Zdrowia (2016–2020), ustawie o zdrowiu publicznym i innych publikacjach³ podkreśla się znaczenie zdrowia dla jakości życia jednostek i społeczności, a także dla pomyślności rozwoju kulturowego, społecznego, ekonomicznego społeczeństw. Należy zaakcentować, iż w ostatnich dekadach zainteresowanie problematyką zdrowia i choroby tworzy nowe obszary badawcze w naukach humanistycznych i społecznych ze względu na przyjęcie społeczno-ekologicznego modelu zdrowia – w modelu tym podkreśla się wzajemne relacje człowieka ze środowiskiem oraz spojrzenie na człowieka w perspektywie holistycznej. Na zdrowie człowieka wpływa wiele czynników, między innymi czynniki społeczno-kulturowe i środowiskowe, jak miejsce zamieszkania, woda, powietrze, a także status społeczny, wykonywany zawód, preferowane wartości, styl życia, świadomość zdrowotna, wykształcenie, środowisko rodzinne, szkolne, miejsce pracy, polityka zdrowotna państwa. Współczesne przemiany cywilizacyjne

² H. Radlińska: *Pedagogika społeczna*. Wrocław-Kraków: Ossolineum, 1961, s. 364; zob. także: E. Syrek: *Zdrowie w aspekcie pedagogiki społecznej*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2000.

³ Na przykład *Zdrowie 21. Zdrowie dla wszystkich w XXI wieku*. Tłum. J.B. KarSKI. Warszawa-Kraków: Vesalius, 2001; *Zdrowie 2020. Europejska polityka wspierająca działania rządów i społeczeństw na rzecz zdrowia i dobrostanu człowieka*. WHO. Europejski Komitet Regionalny WHO. Malta, 10–13 września 2012. Dania 2012; *Europejski Plan Działania w dziedzinie Żywności i Żywienia 2015–2020*. WHO. Europejski Komitet Regionalny WHO. Kopenhaga, Dania, 15–16 września 2014. <http://www.who.un.org.pl/aktualnosci.php?news=145&wid=14&wai=&year=&back=%2Faktualnosci.php%3Fwid%3D14> [15.09.2018]. Zob. też: *Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym*. Dz.U. 2015, poz. 1916.

i społeczno-kulturowe powodują wzrost licznych zagrożeń zdrowia w perspektywie globalnej, lokalnej i jednostkowej/indywidualnej oraz stanowią przyczynę społecznych nierówności w zdrowiu. W tej sytuacji konieczne jest między innymi podnoszenie świadomości zdrowotnej ludzi w różnym wieku i na różnych poziomach organizacji społecznej między innymi poprzez edukację zdrowotną, która jest podstawowym narzędziem promocji zdrowia. Szeroko rozumiana problematyka zdrowia stanowi współcześnie przedmiot zainteresowań naukowo-poznawczych wielu dyscyplin naukowych, jest więc zagadnieniem interdyscyplinarnym. Złożoność przedmiotowego zagadnienia uzasadnia wybór tematu części monograficznej niniejszego tomu „Chowanny”. Umacnia ów wybór nie tylko historycznie stała potrzeba rozważania kategorii zdrowia i choroby, lecz także aktualność podejść prezentowanych w tekstach oddawanych do rąk Czytelnika. Mamy nadzieję, że lektura tomu drugiego „Chowanny” za rok 2018 przysporzy okazji do wartościowych analiz i przyczyni się do poszerzenia horyzontu badawczego.

Recenzenci

W roku 2018 teksty zgłoszone do publikacji na łamach „Chowanny” recenzowali: Małgorzata Bereźnicka, Maria Chodkowska, Agata Chudzicka-Czupała, Zofia Dołęga, Halina Guzy-Steinke, Elżbieta Jaszczyżyn, Wojciech Kojs, Zbigniew Kwieciński, Izabella Łukasik, Janusz Mastalski, Jerzy Modrzewski, Joanna Ostrouch-Kamińska, Grzegorz Polok, Katarzyna Popiołek, Andrzej Radziejewicz-Winnicki, Agnieszka Stopińska-Pająk, Jolanta Szempruch, Mariusz Sztuka, Anna Weissbrot-Koziarska, Bożena Zawadzka.

Dla Autorów

Szczegółowe informacje dotyczące nadsyłania tekstów oraz procedury wydawniczej znajdują się na stronie internetowej czasopisma: **www.chowanna.us.edu.pl**

Prenumerata

Zamówienia dotyczące prenumeraty „Chowanny” przyjmuje Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego: **zamowienia.wydawnictwo@us.edu.pl**

„Chowanna” została zamieszczona
w bazie bibliograficznej czasopism humanistycznych i społecznych BazHum
oraz w Index Copernicus International Journals Master List

Redakcja
Magdalena Starzyk (język polski)
Krystian Wojcieszuk (język angielski)

Projekt okładki i szaty graficznej
Tomasz Gut

Motyw graficzny na okładce i stronach tytułowych artykułów
Aleksander Herman

Korekta
Magdalena Starzyk
Lidia Szumigala

Łamanie
Alicja Załęcka

Copyright © 2018 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0137-706X
(wersja drukowana)
ISSN 2353-9682
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład: 120 + 50 egz. Ark. druk. 24,5.
Ark. wyd. 28,0. Papier Sora Matt Arte 100 g vol. 1.2
Cena 26 zł (+ VAT)

Druk i oprawa:
Volumina.pl Daniel Krzanowski
ul. Księcia Witolda 7-9, 71-063 Szczecin